

Media: ΤΑ ΝΕΑ
ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ

Page: 1,45

Published at: 13-05-2023

Author:

Surface: 925.92 cm²

Circulation: 24590

Subjects:

**ΜΟΧΑΜΕΝ
ΜΠΟΥΓΚΑΡ ΣΑΡ**

*Σενεγαλέζος
συγγραφέας,
βραβείο Γκονκούρ*

Σ. 45

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΛΟΥΑΓΕΡΙΑΗ

«Το σημαντικό είναι να είσαι δίκαιος απέναντι στην Ιστορία»

Ο 33χρονος Μοχάμεντ Μπουγκάρ Σαρ, που γεννήθηκε στη Σενεγάλη και ζει στο Παρίσι, κάτοχος του βραβείου Γκονκούρ 2021, μιλάει για τις διαφορετικές κουλτούρες της λογοτεχνίας και το τραύμα της αποικιοκρατίας

Ο Μοχάμεντ Μπουγκάρ Σαρ στην πρόσφατη Διεθνή Εκθεση Βιβλίου Θεσσαλονίκης

Αντί των μεγάλων αντιθέσεων ανάμεσα στην Ευρώπη και την Αφρική επικαλείται τις μεγάλες αντιφάσεις και των δύο. Αντί για τη μετωπική σύγκρουση με το παρελθόν επιλέγει την αυτοκριτική και τον - έστω, επίπονο - διάλογο. Αντί για την αυτοθυματοποίηση, την επεξεργασία της αποικιοκρατίας μέσω της μνήμης και της λογοτεχνίας. Συζητάμε με τον 33χρονο συγγραφέα στην πρόσφατη Διεθνή Εκθεση Βιβλίου Θεσσαλονίκης, με αφορμή το μυθιστόρημά του «Η πιο μυστική μνήμη των ανθρώπων» (εκδ. Πατάκη, μτφ. Μίνα Πατεράκη - Γαρέφη), το οποίο απέσπασε το βραβείο Γκονκούρ το 2021. Σε αυτό ο σενεγαλέζος συγγραφέας Ντεγκάν Λατύρ Φέιγ - alter ego του Σαρ - ανακαλύπτει στο Παρίσι το θρυλικό βιβλίο «Ο λαβύρινθος του απάνθρωπου», ο δημιουργός του οποίου, Τ.Σ. Ελιμάν, έχει εξαφανιστεί.

«ΠΟΛΙΤΙΚΑ» ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Το να θεωρείσαι «πρεσβευτής» μιας κοινότητας, όπως η αφρικανική, δεν είναι κάτι που το αποφάσισα εγώ. Συνήθως το επιλέγουν άλλοι. Όταν συμβαίνει, δεν μπορείς να το αρνηθείς. Οφείλεις να το διαχειριστείς και αυτό σημαίνει να παραμείνεις συγγραφέας. Φυσικά γνωρίζω τις πολιτικές προεκτάσεις των γεγονότων: είμαι ένας Σενεγαλέζος που ζει στο Παρίσι, κέρδισα το Γκονκούρ. Όλα αυτά σημαίνουν κάτι. Λέω όμως ότι θα συνεχίσω να μιλάω, να γράφω και να παρεμβαίνω ως συγγραφέας, όχι ως πολιτικός.

ΔΙΑΛΟΓΟΙ

Πιστεύω στην ανοιχτή και ελεύθερη λογοτεχνία, η οποία κατά την άποψή μου είναι ένας συνεχής διάλογος ανάμεσα στα βιβλία και τις διαφορετικές κουλτούρες. Όταν γράφω ένα βιβλίο, προφανώς είμαι ένας συγγραφέας με αφρικανική καταγωγή. Την ίδια στιγμή, ωστόσο, συνδιαλέγομαι με άλλους πολιτισμούς πάνω στον πλανήτη ή αναζητώ τις λογοτεχνικές ρίζες τους. Προτιμώ να βλέπω την αφρικανική λογοτεχνία όχι σαν ένα νησί αποκομμένο από τις άλλες λογοτεχνίες, αλλά συνδεδεμένη μαζί τους.

ΓΛΩΣΣΕΣ

Γράφω μυθιστορήματα στα γαλλικά έχοντας «δεξαμενές» από άλλες παραδόσεις, όπως τις διαλέκτους της Σενεγάλης. Από εκεί προέρχεται, για παράδειγμα, μια ποιητική διάσταση σε ορισμένες εικόνες. Οι μύθοι και οι ιστορίες που περιέχει η προφορική παράδοση αφορούν τη σχέση του ανθρώπου με τη φύση και τη ζωή, ενώ τα τελευταία παίρνουν τη μορφή των ανθρώπων για να περιγράψουμε συμπεριφορές. Είναι αρκετές οι στιγμές που πρέπει να σταματήσω και να σκεφτώ καλά ποια λέξη ή μεταφορά

πρέπει να χρησιμοποιήσω, ώστε να στέκεται στα γαλλικά, να έχει ρυθμό και στυλ. Το παν είναι η ισορροπία.

ΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ

Υπήρξαν πρόσφατα αρκετές εξαιρέσεις στην κατά τα άλλα «περιφερειακή» λογοτεχνία της Αφρικής, όπως συνήθως την προσεγγίζουν. Ο Αμπντούραζάκ Γκούρνα του Νομπέλ ή ο Ντέμαν Γκάλγκουτ του Μπούκερ. Αλλά κι αυτές οι βραβεύσεις δεν είναι τρικ με τα οποία μπορεί να ξεγελάσει κανείς τους αναγνώστες. Πίσω από αυτούς τους συγγραφείς υπάρχουν πολλοί άλλοι σε μια ολόκληρη ήπειρο που ποτέ δεν τους δόθηκε μια ευκαιρία για να δείξουν το έργο τους ή να αναδειχθούν. Όχι μόνο στην Ευρώπη, δηλαδή, αλλά και στην ίδια τη χώρα τους ή την Αφρική.

ΤΟ ΤΡΑΥΜΑ

Αναγνωρίζω το τραύμα της αποικιοκρατίας παντού στη Σενεγάλη. Αυτό

δεν σημαίνει ότι δεν έχω τη δυνατότητα ακόμη και να το διακωμωδώσω μέσα στη λογοτεχνία. Υπάρχει όντως κάτι βαθύ πανταχού παρόν. Αλλά ως νεότερος συγγραφέας νιώθω ότι μπορώ να κάνω κάτι διαφορετικό από την προηγούμενη γενιά, η οποία αγωνιζόταν συνεχώς εναντίον του. Εγγραφαν σημαντικά και μαχητικά βιβλία, αλλά προσωπικά αναρωτιέμαι τι μπορώ να κάνω σε λογοτεχνικό επίπεδο που να μη μοιάζει ίδιο. Δεν μπορώ να επαναλαμβάνω τα παλιά συνθήματα ή τις διατυπώσεις. Μία από τις λύσεις που βρήκα για τα βιβλία μου είναι να αποφυγώ τη μετωπική σύγκρουση με την ευρωπαϊκή παράδοση ή την έννοια της θυματοποίησης. Αν μπει σε αυτόν τον λαβύρινθο, δεν υπάρχει έξοδος. Το σημαντικότερο είναι να είσαι δίκαιος απέναντι στην Ιστορία.

ΕΙΔΩΛΑ

Οι αφρικανικοί συγγραφείς στους οποίους επιστρέφω είναι ο Γιάμπο Ουολογκέμ (σ.σ.: η πραγματική περίπτωση του οποίου υπήρξε η έμπνευση για το μυθιστόρημα), ο ξεχασμένος πλέον Μαλίκ Φαλ από τη Σενεγάλη, ο Αϊ Κε Αρμα από την Γκάνα, ο Γουίλιαμ Σασίν από τη Γουινέα και ο νεότερος Μπεν Οκρί. Πέρα από την Αφρική πρέπει να πω ότι διάβασα πολύ Μπαλζάκ στη νεότητά μου, Ντοστογιέφσκι, Μπουλγκάκοφ, Μέλβιλ, Μουζιλ και Μπόρχες. Μου άρεσαν επίσης όταν τους ανακάλυψα οι Κλαρίς Λισπέκτορ, Στίβ Ντάγκερμαν, η Αϊτινί Μαρί Βιε Σοβέ, ο Ζακ Ρουμάν.

ΣΥΜΒΟΛΑ

Οι φίλοι μου με συμβούλευαν συνέχεια να μην παρασυρθώ από το βραβείο Γκονκούρ και να μη γίνω το σύμβολο που θέλει το γαλλικό κατεστημένο. Τα γνωρίζω όλα αυτά, αλλά για μένα η πραγματικός αγώνας ξεκινάει τώρα. Ποια θα είναι η συνέχεια από δω και πέρα, καθώς οι αναγνώστες περιμένουν τα επόμενα λογοτεχνικά βήματα.

ΜΟΝΑΞΙΑ

Όταν μετακόμισα στο Παρίσι, πριν από μία δεκαετία και περισσότερο, έζησα μια περίοδο μοναξιάς. Και ήταν αυτή που πυροδότησε προφανώς τη συγγραφική έκρηξη. Όταν βρισκόμουν στη Σενεγάλη, έγραφα αλλά χωρίς λογοτεχνική φιλοδοξία. Όλα ξεκίνησαν στο Παρίσι, οπότε μόνος μου ανακάλυψα τι μέθοδο και την οργάνωση μέσα στο χάος.

Μία από τις λύσεις που βρήκα είναι να αποφυγώ τη μετωπική σύγκρουση με την ευρωπαϊκή παράδοση ή την έννοια της θυματοποίησης. Αν μπει σε αυτόν τον λαβύρινθο, δεν υπάρχει έξοδος.

Όταν διαβάζεις ένα καλό βιβλίο υπάρχει ένα σωματικό δέσιμο μαζί του. Δεν βρίσκεται μόνο στο μυαλό σου, δεν είναι μόνο κάτι αφαιρετικό

Όταν έπρεπε να ανακαλύψω μια διαφορετική κουλτούρα, ακόμη και να αντιμετώπισω τον ρατσισμό, όπως τόσο και τόσοι άλλοι. Θα έλεγα σήμερα, ωστόσο, ότι ήταν μια περίοδος χαρούμενης μοναξιάς, επειδή μπορούσα να διαβάζω πολύ. Οπότε είχα το αίσθημα ότι δεν ήμουν μόνος στην πραγματικότητα.

ΚΑΒΓΑΔΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Όταν διαβάζεις ένα καλό βιβλίο υπάρχει ένα σωματικό δέσιμο μαζί του. Δεν βρίσκεται μόνο στο μυαλό σου, δεν είναι μόνο αφαιρετικό. Το κρατάς μαζί σου, ονειρεύεσαι μαζί του, το σώμα σου αντιδρά. Μπορείς ακόμη και να φτάσεις σε καβγάδες για τα βιβλία, επειδή είναι κάτι που εξάπτε το πάθος, όπως όταν θα μιλούσες για πολιτική ή για το ποδόσφαιρο. Το βρίσκω υπέροχο επειδή έτσι μένει ζωντανή η λογοτεχνία, υπάρχει μέσα στον κόσμο. Χάρη στα βιβλία αντιλαμβάνομαστε τα πράγματα που μέχρι εκείνη τη στιγμή έμεναν «αθέατα».